

CON KHỈ ĐÁNH CẬU ỪNG

Ngày xưa khỉ còn ở chung với người. Thiếu muối ăn khỉ xin của người, thiếu lúa, gạo ăn khỉ cũng xin của người, thiếu thuốc hút cũng xin của người. Đàn khỉ ở gần bon của cậu Ừng. Bon của khỉ ở dưới thấp, bon cậu Ừng trên cao. Bon của khỉ không làm rẫy, không trồng rau, không có canh ăn, khỉ ăn lá cây rừng. Có một buổi sáng khỉ đến nhà cậu Ừng được cậu Ừng cho ăn cơm với canh nấu cá. Khỉ ăn no nê rồi ra về. Đã quen ăn ngon, ngày hôm sau khỉ lại đến nhà cậu Ừng nữa. Khỉ đến nhà cậu Ừng được cậu Ừng cho ăn cơm với thịt, khỉ ăn cơm no nê rồi ra về. Cách hai, ba ngày sau, khỉ quen ăn ngon lại đến nhà cậu Ừng nữa. Khỉ đến nhà được cậu Ừng cho ăn cơm với canh thịt và cá. Khỉ hỏi:

- Tôi ăn cơm nhà cậu Ừng ngon quá. Nhà cậu Ừng ăn cơm với canh thịt, canh cá hoài, nhà của chúng tôi không có cậu ơi. Nhà chúng tôi chỉ ăn cơm với lá cây thôi mà. Chúng tôi không biết kiếm đâu ra thịt cá. Nhờ cậu bay giúp đi, cho khỉ chúng tôi kiếm được thịt và cá, được ăn bữa cơm ngon như nhà cậu Ừng.

Cậu Ừng đáp:

- Nếu siêng làm không thiếu đồ ăn ngon. Để có đồ ăn ngon, phải kiếm chim, kiếm cá, kiếm thịt mới có đồ ăn ngon. Nếu muốn có thịt ta phải làm bẫy, gài cung, cắm chông. Muốn có cá ăn phải đặt đơm, đánh rớ, thả câu, siêng làm ta mới có cái ăn. Khỉ hỏi tiếp:

- Có cách gì làm dễ hơn, để khi chúng tôi có thể bắt chước làm để có thịt có cá ăn không?

Cậu Ừng nói:

- Chẳng có cách nào cháu ạ, nếu các cháu làm cung chắc không được, nếu làm bẫy cũng không biết. Nếu đan rớ cũng không biết, nếu đan chài cũng khó. Thôi bây giờ tôi bày cho cháu thả câu dễ lắm.

Khỉ hỏi tiếp:

- Cách thả câu thế nào hả cậu?

Cậu Ưng nói:

- Cháu về uốn lưỡi câu như của tôi đây, se dây cột vào lưỡi câu này, một đầu dây cột vào cây cần này, sau đó đi đào giun móc vào lưỡi câu, thả trong suối, cá tấp giun, cá dính luôn. Khi nói:

- Chúng tôi không biết làm đâu, cho cháu xin của cậu cái này nhé.

Cậu Ưng cho lưỡi câu có cột dây và cần luôn. Khi cầm cần câu của cậu Ưng cho ra về. Khi về đến nửa đường thì quên mất. Khi ngồi cố nhớ: Cậu Ưng bảo mình kiếm cái gì để móc vào lưỡi câu này nhỉ? Khi ngồi nghĩ một hồi lâu không nhớ nữa bèn quay trở lại nhà cậu Ưng để hỏi lại:

- Cậu Ưng ơi, cháu đã quên mất rồi, cậu bảo kiếm cái thứ gì để móc vào lưỡi câu? Cậu Ưng bày lại cho khi:

- Cháu về kiếm con tép hoặc là đào giun móc vào lưỡi câu, thả vào trong suối cá tấp thôi.

Khi nhắc đi nhắc lại cho nhớ:

- Móc tép hoặc con giun vào lưỡi câu.

Khi vừa nhắc thầm vừa bước chân đi về. Khi về đến nửa đường bị vấp chân vào gốc cây té ngã, lời cậu Ưng bày cho đã biến mất luôn. Khi nói một mình:

- Ô quên rồi, quay hỏi lại nữa.

Khi quay lại đến nhà cậu Ưng hỏi:

- Cậu Ưng ơi, lời cậu dạy tôi đã quên mất rồi, kiếm cái gì để móc vào lưỡi câu?

Cậu Ưng bày cho lần nữa:

- Cháu về kiếm tép hoặc con giun móc vào lưỡi câu rồi thả xuống suối, cá ăn.

Nghe cậu Ưng bày xong, khi bước chân ra về. Khi về đến nửa đường lại vấp chân ngã, lời của cậu Ưng bày cho cũng biến mất.

- Ô lại quên nữa rồi, quay lại hỏi nữa vậy.

Khi quay lại đến nhà cậu Ưng hỏi nữa, cậu Ưng lại bày nữa. Sau khi đã nghe cậu Ưng bày, khi ra về. Khi về đến nửa đường lại vấp chân té ngã, khi lại quên, quay lại

đến nhà cậu Ưng hỏi. Cậu Ưng bày cho khi đã sáu lần rồi mà nó vẫn quên. Đến lần thứ bảy quay lại hỏi, cậu Ưng tức quá, bày làm sai:

- Sao mà cứ quên mãi như thế này, tôi bày cho cậu đã phát mệt rồi. Bây giờ cháu nhớ cho kỹ nhé, tôi chỉ còn bày cho cháu lần cuối này thôi.

Nói rồi cậu Ưng nói chậm rãi, cho khi nghe thật kỹ:

- Cháu về đến nhà móc lấy con mắt của con móc vào lưỡi câu này rồi thả xuống nước suối, cá sẽ tấp mồi, dính luôn. Cháu về cứ làm như thế là có cá ăn. Nghe cậu Ưng bày như thế, chỉ nghe thật kỹ rồi bước chân ra về, khi vừa đi vừa nhắm trong mồm.

Khi về đến nhà, bảo với vợ nó:

- Tôi hai ba buổi sáng đến nhà cậu Ưng, cậu Ưng cho ăn canh ngon lắm, ăn một bữa sáng có canh thịt, một bữa sáng canh cá, ngon lắm. Cậu Ưng còn bày cho tôi kiếm thịt, kiếm chim, kiếm cá, nhưng tôi không nhớ hết nổi. Tôi chỉ còn nhớ một việc do cậu bày thôi. Vợ hỏi:

- Cậu Ưng đã dạy mình làm như thế nào, mình hãy kể cho nghe xem.

Khi chồng nói:

- Đây là lưỡi câu có cả cây cần, có cả dây, cậu Ưng bảo móc mắt con xỏ vào lưỡi câu rồi đem thả trong nước. Cá ăn mắt con nó dính luôn vào lưỡi câu này, tức ta đã có cá ăn. Vợ khi nói:

-Ồ, sao lại móc mắt con à, nếu móc hết mắt con phải chết thôi.

Khi chồng nói:

- Cậu Ưng nói không có chết đâu.

Hai vợ chồng khi bàn qua cãi lại hồi lâu. Cuối cùng cũng phải nghe theo khi chồng. Khi móc mắt con mình hết cả hai bên. Khi đem mắt của con khi con đi câu cá. Khi đi đến suối, nó dùng mắt khi con móc vào lưỡi câu, sau đó nó thả lưỡi câu trong nước. Khi thả câu suốt một buổi không được con cá nào. Cuối cùng chỉ câu được một con cá lòng tong. Câu được con cá đi về, khi về đến nhà nướng cá chín rồi gọi con dậy để cho ăn cá. Khi đánh thức con, thấy con mình đã chết. Thấy con chết, vợ khi trách móc chồng mình, khi chồng ngồi nghĩ một hồi lâu. Khi nói:

- Tức lắm rồi, tôi đã bị cậu Ủng hại rồi, tôi phải đi đánh cậu Ủng thôi.

Khỉ rủ cả đàn khỉ cùng đi đánh cậu Ủng. Đàn khỉ đi đến nhà của cậu Ủng nói:

- Cậu Ủng này đã làm hại tôi, cậu bảo tôi móc mắt con tôi dùng để câu cá. Tôi đã móc mắt con tôi rồi, con tôi đã chết. Chúng tôi đến đây đánh trả cho cậu chết.

Cậu Ủng đáp:

- Ô, tôi đã bày việc thật nhiều lần cháu không làm. Tôi bảo kiếm con tép hoặc là đào giun để câu, tôi đã bày đến sáu lần cháu quên. Đến lần thứ bảy tôi bày đã chán rồi, tôi nói đùa, bảo cháu móc mắt con để câu cá. Tại sao nói chuyện đùa có một lần mà nhớ. Con của cháu chết tại vì cháu, tôi không sai.

Cậu Ủng nói:

- Thôi bây giờ, tôi đã lỡ lời nói đùa với cháu, tôi chịu đền con của cháu. Tôi sẽ đền con của cháu bằng một người đầy tớ. Bây giờ về đã, chờ tôi đi xin đầy tớ của người ta. Hẹn bảy ngày đến đây nhận đầy tớ.

Đàn khỉ nghe cậu Ủng hứa thì đồng ý kéo nhau về.

Khi đàn khỉ về rồi, cậu Ủng đi kiếm con ếch. Cậu Ủng bắt một con ếch thật to đem về nhà cột dây ngậm nước. Qua bảy ngày đàn khỉ trở lại nhà cậu Ủng để nhận đầy tớ. Cậu Ủng đưa con ếch cho khỉ:

- Đây tôi đền đầy tớ cho các cháu. Cậu Ủng dặn:

- Đầy tớ của tôi còn nhỏ, các cháu phải mớm cho nó ăn no nhé, nhớ đừng cho nó tắm suối một mình nhé.

Đàn khỉ nghe lời cậu Ủng nhận con ếch của cậu Ủng rồi về. Về đến nhà cột con ếch vào cột nhà. Qua ba, bốn ngày sau, con ếch không có nước da ếch khô và dính bụi, bây giờ đem đi ra suối cho nó tắm. Khi đem con ếch đến suối nước, tháo dây cột chân ếch, thả cho con ếch tắm dòng nước. Con ếch xuống nước, con ếch bơi theo dòng nước đi mất luôn. Khi đã mất con ếch rồi, ngồi suy nghĩ một hồi:

- Ô, cậu Ủng đã lừa mình nữa rồi. Bây giờ ta kéo đàn đi đánh cậu Ủng.

Khỉ kéo đàn rất đông đến nhà cậu Ủng:

- Cậu Ủng ơi, cậu có ở nhà không?

Cậu Ưng ở trong nhà đáp:

- Có.

Khỉ nói:

- Cậu lừa tôi, tôi đến chém cậu.

Cậu Ưng nói:

- Chờ ta bàn đã. Đàn khỉ vào nhà, cậu Ưng hỏi:

- Các cháu kéo đến đây để làm gì?

Khỉ nói:

- Cậu lừa chúng tôi, cậu cho đầy tớ, đầy tớ đã sống rồi. Đầy tớ đó không tính, cậu kiếm cái khác đền con tôi.

Khỉ với cậu Ưng nói đi nói lại khá lâu. Cuối cùng cậu Ưng nói:

- Thôi bây giờ tôi đền bằng một con voi nhé. Hẹn mười ngày nữa các cháu đến nhận.

Đàn khỉ nghe lời cậu Ưng kéo về.

Cậu Ưng đan cái bồ thật to, rồi sơn phết bằng sáp ong đất cho đầy đặt ở trên đỉnh đồi. Qua mười ngày đàn khỉ đến nhà cậu Ưng:

- Chúng tôi đến nhận voi của cậu đây.

Cậu Ưng nói:

- Tôi đã có con voi rồi, nhưng con voi của tôi hung lắm, các cháu cố gắng túm nhau bắt nhé.

Đàn khỉ nói:

- Cậu không lo đâu, chúng tôi động thể này, sức voi bao nhiêu, cậu cứ chỉ voi cho chúng tôi bắt.

Cậu Ưng chỉ tay:

- Con voi ở trên đỉnh đồi kia.

Đàn khỉ thi nhau chạy lên đỉnh đồi. Có con trèo đằng đầu, có con trèo đằng đáy, có con trèo bên hông. Lúc trời nắng gắt, sáp ong đất chảy ra dính đầy lông đàn khỉ. Đàn

khỉ chạy kéo cái bồ lăn xuống chân đồi. Đàn khỉ bị cái bồ đè hai ba vòng. Lông đàn khỉ bị dính sát ong cả. Đàn khỉ chạy về đến nhà cậu Ứng. Khỉ hỏi:

- Cậu Ứng còn ở nhà không?

Cậu Ứng đáp:

- Có ở nhà đây.

Cậu Ứng hỏi:

- Bây giờ thế nào rồi các cháu?

Con khỉ nói:

- Con voi của cậu hung dữ lắm, chúng tôi bắt không nổi, con voi đã chạy xuống chân đồi rồi.

Cậu Ứng nói:

- Tôi đã bảo trước rồi, các cháu không chịu nghe. Con voi của tôi hung dữ lắm, không bắt được sao để cho tôi.

Khỉ nói:

- Không được, cậu kiếm con voi khác cho chúng tôi.

Cậu Ứng ngồi suy nghĩ một hồi rồi nói:

- Các cháu không biết cưỡi voi thì thôi, tôi sẽ cho các cháu con trâu. Qua hai ngày các cháu đến đây nhận trâu nhé.

Đàn khỉ đồng ý, kéo về. Khi đàn khỉ về rồi, cậu Ứng se dây thật dài, dùng dây đem lên núi cột vào tảng đá to ở trên đỉnh núi. Qua hai ngày đàn khỉ kéo nhau đến nhà cậu Ứng hỏi:

- Con trâu cậu Ứng hứa cho đâu?

Cậu Ứng nói:

- Con trâu có rồi, sợ các cháu kéo không nổi thôi. Con trâu của tôi mới cột dây hung dữ lắm các cháu chờ hai ba ngày nữa cho nó quen đã. Đàn khỉ nói:

- Không chờ lâu nữa, chúng tôi muốn kéo ngay bây giờ.

Cậu Ứng nói:

- Nếu kéo nổi thì cứ kéo. Các cháu kéo đằng trước thật nhiều mới được, nếu nắm dây đằng sau nhiều trâu không đi.

Đàn khỉ kéo nhau lên đỉnh đồi, tất cả đàn khỉ nắm dây phía trước chỉ có một con khỉ nắm dây đằng sau. Chúng bảo nhau:

- Bây giờ ta kéo nhé! Đàn khỉ kéo hòn đá to từ trên đồi xuống dốc, hòn đá to lăn xuống dốc, đè đàn khỉ, con thì gãy chân, con thì gãy tay, con thì vỡ đầu. Đàn khỉ chạy về nhà cậu Ưng:

- Con trâu của cậu Ưng hung quá, chúng tôi kéo về không nổi, trâu đánh chúng tôi bị thương nhiều. Con trâu của cậu đã chạy đi mất rồi.

Cậu Ưng nói:

- Tôi đã nói là con trâu hung, nên tôi đã bảo chờ một thời gian ít ngày các cháu không chịu, bây giờ con trâu chạy đi rồi các cháu đòi gì nữa?

Đàn khỉ và cậu Ưng cãi nhau một hồi lâu, cuối cùng cậu Ưng nói:

- Thôi bây giờ tôi hứa cho con bò nhé, khi nào mặt trời hơi nghiêng về chiều hãy chờ trên bãi cỏ kia. Con bò của tôi không cột dây đâu, các cháu chờ ở đó mà lừa về cả đàn.

Đàn khỉ đồng ý, im lặng không nói nữa. Đến lúc mặt trời bắt đầu nghiêng về chiều, đàn khỉ chờ ở giữa bãi cỏ. Vạt cỏ tranh tháng nắng đang khô. Cậu Ưng lén đi từ bờ rừng, rồi lén đốt vạt cỏ tranh khô làm lửa cháy bùng lên. Đàn khỉ nhìn thấy ngọn lửa bảo nhau:

- Đàn bò của cậu Ưng đến rồi, ta lừa đi.

Cả đàn khỉ lao vào trong lửa, bị lửa đốt cháy trụi lông, trụi chân, trụi tay, trụi đầu, có nhiều con khỉ bị lửa thiêu chết.

- Đàn bò của cậu Ưng hung quá, ta chạy về thôi! Đàn khỉ bảo nhau quay về nhà cậu Ưng. Khỉ nói:

- Đàn bò của cậu Ưng hung quá, chúng tôi bắt không được, cậu kiếm vật khác cho chúng tôi đi.

Cậu Ưng nói:

- Tôi không còn thứ gì nữa để cho. Tôi đã cho đầy tớ các cháu làm sống rồi, tôi cho con voi đã sống rồi, tôi cho con trâu đã sống rồi, tôi cho đàn bò các cháu bắt không được, tôi không còn thứ gì nữa.

Đàn khỉ với cậu Ưng cãi nhau một hồi, cuối cùng cậu Ưng nói:

Thôi bây giờ tôi cho đầy tớ nữa, các cháu đi về đã, chở tôi đi lấy của người ta, qua hai ngày nữa các cháu đến đây nhận đầy tớ.

Được cậu Ưng hứa cho đầy tớ, đàn khỉ đi về. Khi đàn khỉ đi về rồi, cậu Ưng ngồi suy nghĩ: làm cách nào phải giết chết hết đàn khỉ mới được. Ta phải cấm bãi chông, cho đàn khỉ chết hết.

Cậu Ưng vót chông bằng cây tre nửa đầy hai gùi đem cắm đầy quanh bên nước trong rẫy. Ngay dòng suối nước, cậu Ưng làm cái máng nước tự động đánh xuống lâu lâu lại nghe tiếng kêu. Qua hai ngày đàn khỉ lại đến nhà cậu Ưng hỏi:

- Có đầy tớ chưa?

Cậu Ưng đáp:

- Đầy tớ nó đang bửa củi trong rẫy kia. Nếu tôi giao thẳng tay nó không chịu đi đâu, các cháu tự đi bắt nó trong rẫy hay hơn.

Cậu Ưng dặn khỉ:

- Các cháu rình bắt nó phải cẩn thận nhé, các cháu phải đề phòng, nó chém bằng rìu là chết, đầy tớ của tôi hung dữ lắm đấy.

Khỉ nói:

- Chúng tôi nhiều chừng này lo gì, một mình nó sức mạnh bằng nào.

Khỉ tập trung nhiều đến hàng chục để xúm bắt bằng được đầy tớ của cậu Ưng. Cậu Ưng bảo:

- Các cháu phải bao vây xung quanh rẫy, đề phòng nó trốn thoát.

Đàn khỉ đi vây xung quanh bờ rẫy. Đến bờ rẫy đàn khỉ đã nghe tiếng bửa củi trong rẫy, lâu lâu nghe một tiếng bửa củi. Đàn khỉ bước nhẹ tới gần, đi một bước hai bước đứng quan sát nhìn, bỏ một bước hai bước đứng quan sát nhìn. Đi gần đến nơi rồi, quan sát nhìn trong suối thấy cây ống tre cậu Ưng hứng nước, nước đầy ống, miệng ống đập

vào đá nghe tiếng kêu như tiếng bửa củi, đập xong miệng ống lại dựng lên bóng nước. Nước đầy ống, ống tự động lật đập xuống đá nghe tiếng kêu. Đàn khi đâu biết cậu Ưng làm ống nước tự động đập kêu tiếng. Đàn khi nhìn thấy ống nước đưa lên đập xuống, tin là đầy tớ của cậu Ưng bửa củi. Đàn khi tưởng là đầy tớ của cậu Ưng bị khuất bởi bờ đất. Đàn khi đã vây xung quanh cả rồi. Xung quanh cái ống nước đó, cậu Ưng đã cắm bãi chông dày đặc bờ suối, chông cao có, chông thấp có, chông dài có, chông ngắn có. Đàn khi tiến gần đến bãi chông dày đặc cậu Ưng cắm, khi đầu đạn hô to:

- Tất cả chúng ta hãy xông lên!

Cả đàn khi lao xuống hướng ống nước của cậu Ưng, đàn khi không còn sợ bãi chông nữa, chỉ lo sợ đầy tớ của cậu Ưng trốn thoát. Đàn khi xông vào bãi chông của cậu Ưng, con thì bị chông đâm chân, con thì bị chông đâm tay, có con bị chông đâm mồm, có con bị chông đâm cổ, có con bị chông đâm thủng ruột. Đàn khi có con bị lòi ruột, có con bị lòi dạ dày, nhiều con khi chết ngay trên bãi chông. Đàn khi không chịu nổi nữa số khi đã chết dính luôn tại bãi chông, số khi chưa dính chông thì chạy rút lui. Số khi còn lại thoát chạy về chòi của cậu Ưng báo:

- Cậu Ưng ơi, đầy tớ của cậu hung dữ lắm cậu ơi, đầy tớ của cậu chém chúng tôi bằng rìu chết gần hết rồi. Chúng tôi số nhiều đã chết, số ít còn sống, chúng tôi không bắt nổi đầy tớ đâu, ông hãy đi bắt giúp đi.

Cậu Ưng nói:

- Tôi đã báo trước cho các cháu rồi, đầy tớ hung lắm. Vì đầy tớ hung dữ, tôi mới bảo các cháu phải cẩn thận. Nếu các cháu bảo tôi bắt, một mình tôi làm bắt nổi. Các cháu số đông bắt cũng không nổi. Thôi bây giờ các cháu hãy đi về đã, chờ ít hôm nữa tôi sẽ tính chuyện khác.

Số con khi đã chết còn dính trên bãi chông, số con khi còn sống sót hoặc bị thương đều ra về. Khi đàn khi đã về hết, cậu Ưng ngồi một mình suy nghĩ, ông nghĩ vì đã lỡ làm hại đàn khi, không còn cách nào khác. Đàn khi đã chết nhiều rồi mà không hết, lần sau chắc mình sẽ bị khi cắn xé, cả vợ chắc cũng không thoát. Mình không còn cách để

đánh lừa đàn khỉ này khỏi ăn mình nữa. Cậu Ủng đã bí hết cách rồi. Cậu Ủng chỉ chờ đàn khỉ đến cắn xé xác thôi.

Qua năm, sáu ngày sau, đàn khỉ tập trung càng đông hơn. Khỉ bàn với nhau:

- Cậu Ủng đã đánh lừa bọn mình nhiều lắm rồi. Đợt này ta tập trung thật nhiều để ăn thịt cậu Ủng thôi, không để cho cậu Ủng đánh lừa ta mãi nữa.

Đàn khỉ hàng trăm, hàng nghìn kéo đến nhà của cậu Ủng. Đi gần đến nhà của cậu Ủng, khỉ gọi:

- Cậu Ủng còn ở nhà không?

Cậu Ủng đáp:

- Tôi có ở nhà đây.

Khỉ nói:

- Cậu cứ chờ ở đó cho chúng tôi ăn thịt nhé, cậu lừa chúng tôi nhiều rồi.

Cậu Ủng nói:

- Sao nóng nảy vội cắn xé vậy, chờ ta bàn với nhau đã mà.

Đàn khỉ một số vào trong nhà, một số ở bên ngoài, đàn khỉ nhiều hàng trăm, hàng nghìn. Khỉ nói:

- Cậu Ủng đã đánh lừa chúng tôi nhiều lần rồi, bọn chúng tôi chết cũng đã nhiều rồi. Hôm nay cậu không đánh lừa chúng tôi được nữa đâu, hôm nay chúng tôi phải ăn thịt cậu rồi.

Cậu Ủng nói:

- Sao các cháu còn trách cậu gì nữa, cậu đã cho các cháu đầy tớ rồi, cậu đã cho các cháu voi rồi. Con bò cậu cũng đã giao cho các cháu rồi, đã cho các cháu tất cả rồi, các cháu không kéo nổi, các cháu không bắt nổi, cậu biết làm thế nào. Nếu các cháu muốn ăn thịt cậu thì cậu đành chịu thôi. Các cháu đông đảo thế này ăn thịt cậu làm sao đủ, thôi tốt hơn là các cháu đi ăn thịt con trâu của cậu đi, hôm trước các cháu kéo không nổi ấy. Con trâu ấy to mập lắm. Con trâu ấy hôm nọ đã hoảng sợ các cháu, nó không thềm lên bờ nữa, mà cứ ở dưới đáy nước sâu. Tốt nhất là các cháu đi ăn thịt trâu ấy

được nhiều hơn, còn thịt cậu có bao nhiêu đâu mà ăn cho đủ. Nếu các cháu đồng ý ăn thịt trâu thì tôi dẫn đi ăn.

Đàn khỉ suy nghĩ, nếu ăn thịt cậu Ủng cũng hết, cũng không đủ no, ta đi ăn thịt trâu của cậu Ủng trước đã, còn cậu Ủng sẽ ăn sau. Khỉ nói:

- Thôi bây giờ cậu dẫn chúng tôi đến chỗ con trâu của cậu để chúng tôi ăn.

Cậu Ủng đeo một cái túi rồi dẫn đàn khỉ đi. Cậu Ủng đi đầu dẫn đường, hàng trăm, hàng nghìn con khỉ đi theo sau. Cậu Ủng kéo đàn khỉ đi đến bờ vực suối nơi đó sâu lắm. Đi đến nơi cậu Ủng nói:

- Con trâu của tôi nó trốn ở dưới đáy nước sau này. Bây giờ để cậu xuống trước tìm nó, khi nào tìm thấy thì các cháu sẽ xuống sau nhé.

Cậu Ủng đeo một cái túi trên vai, trong túi của cậu đã chuẩn bị sẵn một miếng thịt tươi. Cậu Ủng đeo túi lấy hòn đá to bằng đôi chân, cột hòn đá bằng sợi dây rồi đeo vào háng. Đàn khỉ hỏi:

- Cậu Ủng cột đá vào háng làm gì?

Cậu Ủng nói:

- Nếu ta không cột đá vào háng, ta lặn không xuống được đáy nước đâu. Ta phải cột đá to cho mau lặn xuống đáy nước mới thấy con trâu ở đó. Các cháu phải buộc đá cho chắc chắn như vậy nhé.

Nghe lời cậu Ủng bày, đàn khỉ thi nhau đi kiếm dây rồi chúng nó lấy đá to tự cột lấy, con khỉ nào cũng buộc hòn đá to vào háng. Cậu Ủng nói:

- Chờ cậu đi xuống trước tìm trâu đã, khi nào thấy trâu rồi, cậu sẽ lên bờ báo cho các cháu, chừng đó các cháu sẽ lặn sau nhé.

Đàn khỉ nghe lời cậu Ủng. Cậu Ủng nhảy xuống nước sâu một hồi lâu, xuống đến đáy nước cậu Ủng gỡ hòn đá ra khỏi hàng mình rồi cậu Ủng bơi lên bờ, lấy từ trong túi mình ra một miếng thịt tươi giơ lên cho đàn khỉ nhìn thấy:

- Đây miếng thịt trâu đây, cháu nào muốn ăn hãy lặn xuống mau. Bọn khỉ nhìn cậu Ủng có miếng thịt tươi, tin có thật. Khỉ đã sẵn sàng cột đá vào háng, liền thi nhau nhảy xuống vực nước sâu. Vì khỉ đã cột đá vào háng nên khi xuống nước, hòn đá nặng

hơn nên nhảy lên không nổi nữa. Những con khi đã nhảy xuống nước không lên nổi thì chết ngâm luôn ở dưới đáy nước sâu. Chỉ còn hai, ba con khi chưa nhảy xuống nước mà đứng chờ bọn chúng từ dưới nước lên bờ, chờ khá lâu không thấy đồng bọn lên bờ, những con khi còn sống biết lại bị cậu Ưng đánh lừa liền bỏ chạy. Hàng trăm, hàng nghìn con khi đã chết nằm ở dưới đáy vực sâu cả rồi. Cậu Ưng lui thủ đi về nhà mình. Về đến nhà, vợ cậu Ưng hỏi:

- Ông đấu lý với bọn khi thế nào rồi, ông thắng hay chúng thắng?

Cậu Ưng đáp:

- Có số đã chết, có số còn sống sót, chết nhiều hơn. Còn sống sót hai ba con, chúng đã chạy trốn rồi. Số đông khi đã chết nằm ở dưới đáy nước sâu rồi. Chắc bọn khi cũng đã gần hết rồi, số khi sống ít thôi, ta không phải lo sợ nữa.

Cậu Ưng ở nhà như bình thường. Những con khi còn sống sót chạy về huy động đồng bọn nhiều đến ba, bốn chục con. Khi nói:

- Bọn mình chết đã gần hết rồi, đợt này không nghe lời cậu Ưng đánh lừa chúng ta nữa. Bây giờ chúng mình đi bắt trói cậu Ưng thôi.

Đàn khi kéo nhau đi khoảng hai chục con để bắt trói cậu Ưng. Chúng đi đến nhà cậu Ưng hỏi:

- Cậu Ưng có còn ở nhà không?

Hỏi hai ba tiếng không thấy cậu Ưng đáp, khi tràn vào nhà thấy chỉ có một mình vợ cậu Ưng ở nhà. Khi hỏi:

- Cậu Ưng đi đâu rồi mợ? Vợ cậu Ưng đáp:

- Cậu Ưng đã đi xuống rẫy rồi. Nếu cần gặp cậu thì đi xuống rẫy.

Đàn khi kéo nhau đi xuống rẫy. Đi đến rẫy thấy cậu Ưng đang ở trong chòi liền nói:

- Bây giờ cậu Ưng không còn đánh lừa chúng tôi được nữa đâu, chúng tôi trói cậu luôn.

Bọn khi xô đến đè cậu Ưng, còn thì nắm chân, con thì nắm tay, con thì nắm đầu, còn thì nắm tai. Cậu Ưng sợ khi cản nên không dám chống cự, cậu Ưng nói:

- Các cháu cột cậu bằng dây gì, nếu cột bằng dây mây nhỏ, dây mây to, tôi bung đứt hết. Con khi hỏi:

- Vậy chúng tôi phải cột cậu Ưng bằng dây gì? Cậu Ưng nói: - Nếu các cháu cột bằng dây chuối thì được.

Khí lột bẹ chuối trói chân, trói tay cậu Ưng. Bọn khi bàn nhau: “Trói xong làm sao bây giờ, ta phải về gọi thêm vợ con đến để ăn thịt cậu Ưng mới hết nỗi”. Cột trói cậu Ưng xong bọn khi về gọi vợ con, chỉ còn một hai con khi ở lại canh giữ cậu Ưng. Cậu Ưng tung dây chuối đứng dậy chạy về nhà mình. Cậu Ưng về nhà dặn vợ:

- Bà nói với bọn khi là tôi chết rồi nhé. Cậu Ưng nằm ngủ trùm chăn trên giường.

Lát sau, đàn khi kéo đến rất đông tìm cậu Ưng. Chúng hỏi vợ cậu Ưng:

- Cậu Ưng đâu mẹ?

Vợ cậu Ưng nói:

- Cậu Ưng nằm đó, các cháu cột bằng dây chuối, cậu chết mất rồi, chết rồi làm sao ăn được nữa, cậu Ưng chết đã thối rồi. Cậu Ưng đã chết rồi các cháu đừng ăn thua với cậu nữa. Nếu cứ để đó thịt sẽ bốc mùi, các cháu phải khiêng đi chôn đấy nhé.

Đàn khi đổ thừa cho nhau, tại vì chúng buộc bằng dây chuối nên cậu Ưng mới chết. Đang lúc đàn khi lao xao đổ thừa cho nhau, vợ cậu Ưng đi ra ngoài đóng chặt cửa nhà lại. Cậu Ưng ngồi dậy lấy một cái rìu đánh đầu từng con khi. Cậu Ưng đánh cả đàn khi chết hết, còn sót lại một con khi mẹ có chữa đứng ở ngoài chạy thoát. Khi mẹ nói:

- Ngày nay người thắng ta, ngay sau chúng tôi sẽ ăn lúa rẫy của các người cho đến đời con, đời cháu mãi mãi.

Theo bản dịch của nghệ nhân Điếu Kâu, Trương Bi sưu tầm, tài liệu chép tay
(Trích *Tryuện cổ tích các dân tộc thiểu số Việt Nam – Cổ tích loài vật*, Nguyễn Thị Yên chủ biên, NXB Khoa học xã hội, trang 325-443)

